



## LATVIJAS REPUBLIKAS FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

---

Reģ.nr. 90010248231; Smilšu ielā 1-512, Rīgā, LV-1919  
tālrunis: (+371) 6708 3650; e-pasts: info@fdp.gov.lv; mājaslapa: <http://fdp.gov.lv>

Pieņemts  
Fiskālās disciplīnas  
padomes sēdē Nr.4(12)  
2015.gada 18.septembrī  
Protokols Nr.4, 2.§

## FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS UZRAUDZĪBAS ZIŅOJUMS

Rīga, 2015

## Saturs

Kopsavilkums.....	3
Saīsinājumi .....	4
Padomes kompetence .....	5
1. Fiskālās politikas izaicinājumi .....	6
2. Makroekonomikas apskats un izlaižu starpības .....	12
3. Skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes novērtējums.....	14
1. pielikums. Rekomendāciju progresu ziņojums.....	17
2. pielikums. Veselības sistēmas reforma.....	32
3. pielikums. Izglītības sistēmas reforma .....	35
4. pielikums. Zemāku nekā plānots makroekonomisko rādītāju ietekme uz budžetu .....	39
5. pielikums. Skaitliskie fiskālie nosacījumi .....	40
6. pielikums. Skaitliskie fiskālie nosacījumi ( <i>xls tabulas</i> ) .....	45

## KOPSAVILKUMS

Padome piekrīt Valdības pieņēmumiem, kas izmantoti, aprēķinot vispārējās valdības strukturālo bilanci. 2016., 2017. un 2018. gadam zemāko izdevumu griestu apjomu nodrošina bilances nosacījuma metode. Līdz ar to bilances nosacījums ir pamats maksimālo izdevumu griestu VTBI 2016./18. vērtībām.

Lai gan VTBI ir redzama politiskā griba uzturēt fiskālo disciplīnu, Valdības spēja turēties pie fiskālajiem mērķiem ir pasliktinājusies. 2014. un 2015. gada vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances rezultāti ir zemāki par uzstādītajiem mērķiem. Novirzēm vispārējās valdības budžetā pārsniedzot 0,5% no IKP būs jāplāno budžets ar pārpalikumu, lai kompensētu novirzes atbilstoši FDL 11. pantā noteiktajam korekcijas mehānismam.

Padome atbalsta izmaiņas, kuras Valdība ieviesusi, lai palielinātu budžeta ieņēmumus 2016. gadā, taču tās ļauj nodokļu ieņēmumu apmēram no IKP sasniegt tikai nedaudz virs 28% no IKP. Padome uzskata, ka ēnu ekonomikas mazināšana ir būtisks solis, lai palielinātu nodokļu ieņēmumu attiecību pret IKP. Padome uzskata, ka Latvija nepilnvērtīgi izmanto PVN ieņēmumu potenciālu, kā arī īpašuma un ar vidi saistīto nodokļu ieņēmumu iespējas. Padome jau iepriekš ir norādījusi uz Valdības nespēju novirzīt nodokļu slogu no ienākumiem uz patēriņu un kapitāla pieaugumu, taču nodokļu slogs ienākumiem no dividendēm un cita kapitāla joprojām ir zemāks par slogu algu nodokļiem.

Padome ir gandarīta par izmaiņām nodokļu sistēmā, kas vērstas uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, t.sk. ienākumu nodokļu regresivitātes mazināšanu, ieviešot tā saukto solidaritātes nodokli, neapliekamā minimuma celšanu, kā arī plānu no 2017. gada ieviest diferencētu neapliekamo minimumu.

Padome norāda uz paaugstinātiem riskiem, kas būtiski sarežģīs fiskālo mērķu sasniegšanu atliekot FNR veidošanu līdz 2017. gadam. Gatavojot FRD, padziļināti jāpēta fiskālie riski un jāizvērtē to fiskālā ietekme, lai uzlabotu risku vadību un samazinātu nepieciešamās FNR apmērus. Valdības pienākums ir veikt rūpīgu fiskālo risku novērtējumu, uz kura balstoties tiek rakstīta FRD. Vairāki fiskālie riski nav kvantitatīvi novērtēti, un to fiskālā ietekme nav noteikta. Padome ir satraukta par to, ka ar labklājības nozari saistītie riski pēdējos gados nav bijuši atbilstoši novērtēti, kuru rezultātā izdevumi pārsniedza budžetā apstiprinātos. Ir jāizveido konkrētas stratēģijas un pasākumi, lai nodrošinātos pret fiskālo risku negatīvu ietekmi uz vispārējās valdības fiskālo bilanci.

Padome neiebilst FM IKP pieauguma prognozēm un inflācijas projekcijām, kas prezentētas VTBI 2016./18. un kas tiks izmantotas par pamatu 2016. gada valsts budžeta izstrādei. Vienlaikus nesenās preču un pakalpojumu cenu inflācijas norāda uz riskiem sasniegt VTBI prognozētos nominālā IKP un nodokļu ienākumu mērķus. Padome rosina Valdību sagatavot pasākumu plānu gadījumam, ja IKP pieauguma un inflācijas rādītāji būs zemāki, nekā tiek prognozēti. Būtiskākie riski saistīti ar mazāk labvēlīgiem notikumiem globālajā ekonomikā, kā rezultāts var būt vājāks ārējais pieprasījums.

Ņemot vērā līdzšinējo nepietiekamo strukturālo reformu ieviešanas progresu, Padome nesaskata pamatu potenciālajam IKP pieaugumam pārsniegt 3-3,5% sliekšni vidējā termiņā. Nozīmīgākie riski potenciālajai izaugsmei ir (1) negatīvās demogrāfiskās tendences, kas veicina darbaspēka samazinājumu, (2) zema aktivitāte investīciju sektorā, (3) prasmju un spēju neatbilstība darbaspēka tirgū. Bez tam, ar pašreizējo ekonomikas struktūru Latvijas konverģences izredzes uz ES vidējo līmeni paliek ierobežotas.

Padome uzskata, ka Latvijas ekonomika kopumā attīstītās kopsolī ar savu potenciālu. Vienlaikus Padome vērš uzmanību uz faktu, ka algu straujāks pieaugums nekā produktivitātes pieaugums var iedragāt izaugsmes potenciālu nākotnē.

## SAĪSINĀJUMI

EK	Eiropas Komisija
EKS	Eiropas kontu sistēma
ES	Eiropas Savienība
ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
FDL	Fiskālās disciplīnas likums
FM	Finanšu ministrija
FRD	Fiskālo risku deklarācija
FNR	Fiskālā nodrošinājuma rezerve
IIN	iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP	iekšzemes kopprodukts
JPI	jaunās politikas iniciatīvas
LB	Latvijas Banka
-	nav datu / nav attiecināms
Padome	Fiskālās disciplīnas padome
PVN	pievienotās vērtības nodoklis
SIP	Stabilitātes un izaugsmes pakts
SP	Latvijas stabilitātes programma
SP 2015./18.	Latvijas stabilitātes programma 2015.-2018. gadam
SVF	Starptautiskais valūtas fonds
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VB	valsts budžets
LVB	Likums par valsts budžetu
LVB 2016	Likums par 2016.gada valsts budžetu
Uzraudzības ziņojums	2015. gada fiskālās disciplīnas uzraudzības ziņojums
VTBI	vidēja termiņa budžeta ietvars
VTBIL 2016./18.	Vidēja termiņa budžeta ietvara likums 2016.-2018. gadam

## PADOMES KOMPETENCE

Atbilstoši noteiktajam FDL III nodaļā *Fiskālās disciplīnas uzraudzība*, Padome ir neatkarīga koleģiāla institūcija, kas tika izveidota FDL ievērošanas uzraudzībai. Padomes galvenā kompetence ir saistīta ar fiskālās disciplīnas novērtējumu, kā arī viedokļa sniegšanu citos ar fiskālo politiku un makroekonomikas attīstību saistītajos jautājumos.

Padome atbild par:

- FDL noteikto fiskālo nosacījumu ievērošanas uzraudzību VTBIL un LVB projekta sagatavošanā, šo likumu izpildē un grozījumu sagatavošanā;
- Bilances nosacījuma un izdevumu pieauguma nosacījuma piemērošanas pareizības pārbaudi, tai skaitā veicot neatkarīgu potenciālā IKP un nominālā IKP novērtējumu un strukturālās bilances aprēķinu;
- FDL nosacījumu ievērošanas uzraudzību Gadskārtējā valsts budžeta likuma izpildē, pašvaldību konsolidētā budžeta un atvasinātu publisku personu budžetu summāro fiskālo rādītāju atbilstību prognozētajām vērtībām;
- Viedokļa sagatavošanu par pieļaujamo atkāpi no bilances nosacījuma ekonomikas nopietnas lejupslīdes laikā;
- Viedokļa sagatavošanu par FNR apjoma atbilstību valstī pastāvošajiem fiskālajiem riskiem;
- Uzraudzības ziņojuma un, ja nepieciešams, neatbilstības ziņojuma, sagatavošanu;
- Viedokļa sagatavošanu, informējot Saeimu un Valdību citos fiskālās politikas un makroekonomiskās attīstības jautājumos, ja atzīst tos par būtiskiem FDL normu ievērošanai;
- Padome novērtē un analizē valsts fiskālās politikas ilgtspējas analīzi, lai sagatavotu FDL noteiktos ziņojumus.

# 1. FISKĀLĀS POLITIKAS IZAICINĀJUMI

Padome piekrīt Valdības pieņēmumiem, kas izmantoti, aprēķinot vispārējās valdības strukturālo bilanci (vairāk sadaļā *Skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes novērtējums*). Valdība ir sastādījusi VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. projektus ar vispārējās valdības strukturālo deficītu 1% no IKP apmērā 2016. un 2017. gadā, samazinot strukturālo deficītu līdz 0,8% no IKP 2018. gadā.

Sastādot VB 2016. gadam un VTBI 2016./18., Valdība saskārās ar nopietnām problēmām. Makroekonomiskās situācijas pasliktināšanās ir radījusi vajadzību pēc fiskālās konsolidācijas 96,8 milj. eiro apmērā (0,4% no IKP) pret budžeta bāzi. Tajā pašā laikā tika pieņemts lēmums par vienu gadu atlikt FNR veidošanu, samazinot nepieciešamo konsolidācijas apjomu līdz 0,3% no IKP. Valdības prioritātes (konkrēti – papildu finansējums aizsardzībai, lai tas sasniegtu 2% no IKP līdz 2018. gadam, kā arī finansējums iekšējai drošībai, izglītībai un veselības aprūpei) radījušas papildu izdevumu vajadzības, kuru fiskālā ietekme ir lielāka par konsolidācijas apjomu.

Gads	Mērķis	Faktiskais rezultāts (prognoze)	Novirze (prognoze)	Kumulatīvā novirze kopš 2013.gada
2013	-1,3	-1,0	+0,3	+0,3
2014	-1,0	(-1,3)	-0,3	0
2015	-1,0	(-1,4)	-0,4	-0,4
2016	-1,0	-	-	-

1.1. tabula. Vispārējās valdības strukturālās budžeta bilances mērķis un faktiskais rezultāts kopš 2013. gada, % no IKP.

Lai gan ir redzama politiskā griba uzturēt fiskālo disciplīnu, Valdības spēja turēties pie fiskālajiem mērķiem ir pasliktinājusies. 2013. gadā vispārējās valdības budžeta strukturālā bilance bija par 0,3 procentpunktiem virs mērķa, taču 2014. un 2015. gada rezultāti ir zemāki par uzstādītajiem mērķiem (1.1. tabula)<sup>1</sup>.

**Atbilstoši FDL 11. pantam uzkrāto bilanču starpību summa var aktivizēt korekcijas mehānismu, būtiski palielinot budžeta bilanci, lai kompensētu iepriekšējos gados uzkrāto deficītu.** Balstoties uz prognozēto vispārējās valdības budžeta bilances novirzi no mērķa par -0,4%<sup>2</sup> no IKP 2015. gadā, kumulatīvā bilanču starpību summa kopš 2013. gada būs -0,4% no IKP. Šāda situācija vien nedaudz atpaliek no korekcijas mehānisma aktivizēšanas, kas prasītu nepieciešamību uzlabot budžeta bilanci par 0,5% no IKP trešajā gadā pēc novirzes fiksēšanas.

**VB un VTBI projekti neietver būtiskas izmaiņas nodokļu ieņēmumu pret IKP attiecības uzlabošanai.** Ar izmaiņām, kas norādītas VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. gadam, nodokļu ieņēmumi sasniegs nedaudz virs 28% no IKP, **nesasniedzot Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta Valdības rīcības plānā noteikto mērķi – 1/3 no IKP.** Valdība nevarēs nodrošināt publisko pakalpojumu sniegšanu un uzlabošanu, nepalielinot nodokļu ieņēmumus līdz 1/3 no IKP, kas joprojām būtu zem ES vidējā rādītāja – 38%. Vienlaicīgi Padome atbalsta Valdības plānu iesaistīt sociālos partnerus diskusijā par nodokļu politikas un administrēšanas stratēģiju, kuru plānots sākt 2016. gada pirmajā pusē un pabeigt 2017. gada jūlijā.

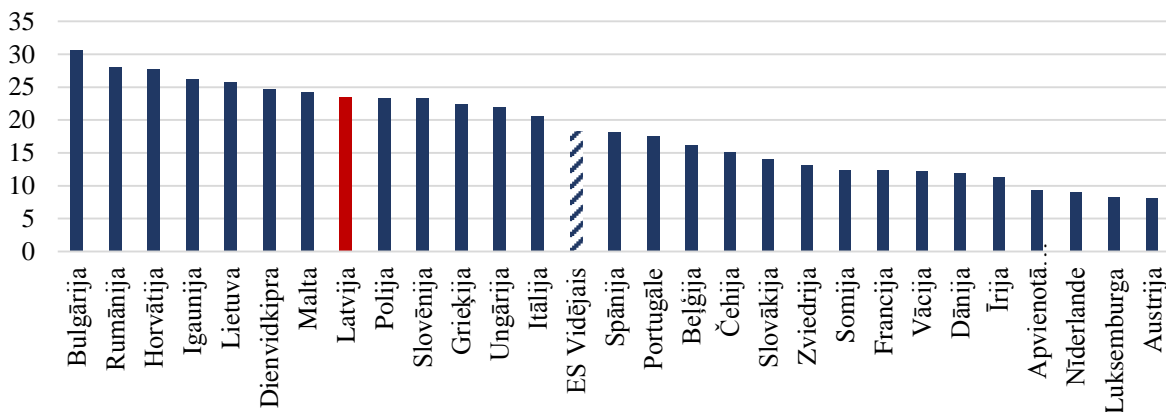
**Padome uzskata, ka ēnu ekonomikas mazināšana ir būtisks solis, lai palielinātu nodokļu ieņēmumu attiecību pret IKP.** Latvijas ēnu ekonomika dažādos avotos tiek uzrādīta 23-24% apmērā no IKP. Pēc Friedrich Schneider<sup>3</sup> aplēses, ES vidējais rādītājs ir 18% (1.1. attēls).

<sup>1</sup> 2014. gadā vispārējās valdības budžeta bilance (atskaitot vienreizējo kapitāla pārvedumu saistību izpildei pret Eiropas Rekonstrukciju un attīstības banku (ERAB) 88,2 milj. eiro apmērā) sasniedza -1,3% no IKP. Tiek prognozēts, ka 2015. gadā novirzi no 2014. gada decembrī pieņemtā likuma plāna izraisīs augstākas EKS korekcijas (55,5 milj. eiro apmērā), zemāki nodokļu ieņēmumi (55,1 milj. eiro apmērā) un izmainītas speciālās budžeta izdevumu prognozes (apmēram 60 milj. eiro apmērā).

<sup>2</sup> Atbilstoši 2015. gada 25. septembrī FM sniegtajai informācijai.

<sup>3</sup> Schneider F. Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments. Pieejams:

<http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>, skatīts 24.08.2015.



1.1. attēls. Ēnu ekonomikas apmērs (% no IKP) ES dalībvalstīs 2015. gadā<sup>4</sup>

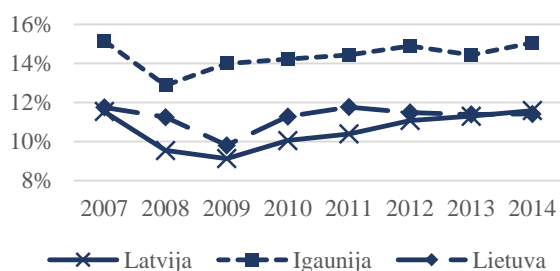
Gads	Ikgadējais efekts (miljoni eiro)	Kumulatīvais efekts (miljoni eiro)	% no IKP
2016	73	73	0,28%
2017	78	151	0,56%
2018	83	234	0,84%
2019	87	321	1,12%
2020	92	413	1,40%

1.2. tabula. Ēnu ekonomikas samazināšanas līdz ES vidējiem rādītājiem līdz 2020. gadam fiskālā ietekme (uz FM makroekonomiskās attīstības prognozēm balstīti Padomes aprēķini).

**Padome iesaka izstrādāt mērķtiecīgākus un konkrētākus rīcības plānus nodokļu ieņēmumu uzlabošanai un ēnu ekonomikas mazināšanai, lai sasniegtu FM noteikto mērķi līdz 2020. gadam samazināt ēnu ekonomiku par 5%. Apsveicami, ka šie plāni starp mērķiem iekļauj arī nodokļu maksāšanas kultūras uzlabošanu un uzticības veicināšanu valsts iestādēm. VID darbība, kas vērsta uz nodokļu nemaksāšanas ierobežošanu jomās, kur tā ir izplatīta, arī liecina par koordinētiem mēģinājumiem uzlabot nodokļu sistēmu. Tomēr atbilstoši Padomes vērtējumam, konkrēti**

formulētās aktivitātes dos papildu ieņēmumus vien 21,7 milj. eiro apmērā 2016. gadā. **Tas liek domāt, ka ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumi vien neļaus sasniegt nodokļu ieņēmumu mērķi (33% no IKP)** un ir nepieciešami papildu pasākumi. Ēnu ekonomikas ikgadēja samazināšana par 1% no IKP līdz 2020. gadam palielinās nodokļu ieņēmumu pret IKP attiecību par 1,4% procentpunktiem piecu gadu laikā (1.2. tabula).

**Padome uzskata, ka Latvija nepilnvērtīgi izmanto PVN ieņēmumu potenciālu, kā arī īpašuma un ar vidi saistīto nodokļu ieņēmumu iespējas.**



1.2. attēls. Efektīvās PVN likmes Baltijas valstīs (uz Eurostat datiem balstīti Padomes aprēķini).

Baltijas valstu efektīvo PVN likmju salīdzinājums liek secināt, ka Latvijā tiek nepilnīgi izmantots PVN ieņēmumu potenciāls. Ja Igaunijā 2014. gadā efektīvā PVN likme bija 15,05%, Latvijā tā sasniedza vien 11,58% (1.2. attēls). Arī EK izceļ Latviju kā vienu no valstīm, kur iemesls plaisai starp nominālo un efektīvo PVN likmi bez lielā skaita PVN izņēmumu un atvieglojumu ir arī izvairīšanās no nodokļu maksāšanas<sup>5</sup>.

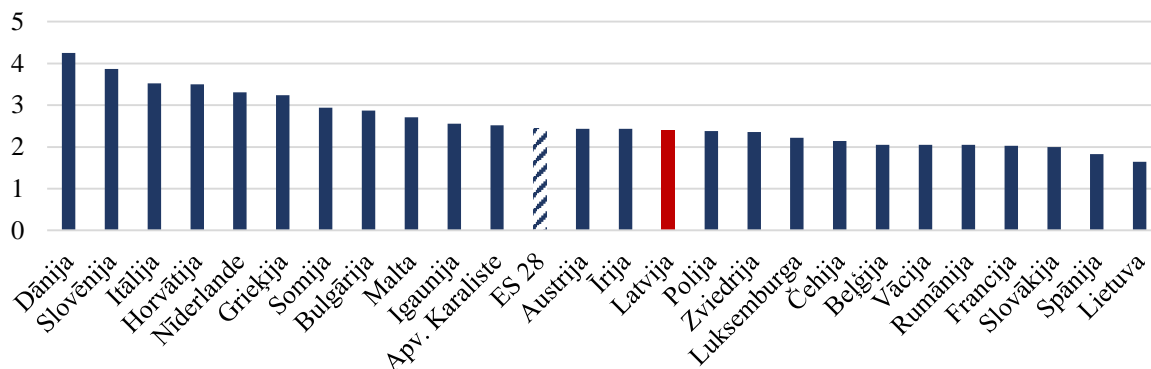
Pēc EK aplēsēm 2012. gadā budžeta ienākumi no īpašuma nodokļiem Latvijā bija 0,9% no

<sup>4</sup> Schneider F. Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments. Pieejams: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>, skatīts 24.08.2015.

<sup>5</sup> Tax Reforms in EU Member States 2014. European economy series. June 2014. Pieejams:

[http://ec.europa.eu/economy\\_finance/publications/european\\_economy/2014/pdf/ee6\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/ee6_en.pdf), skatīts 11.09.2015.

IKP, kas ir krietni zem ES vidējā rādītāja – 2,3%. Ir veiktas izmaiņas, kas palielinās ieņēmumus no nekustamā īpašuma (piemēram – sods par lauksaimniecībai paredzētās zemes neizmantošanu lauksaimniecībai), taču plaša nodokļu atvieglojumu virkne samazina ieņēmumus. Tas norāda, ka par spīti mēģinājumiem izmantot īpašuma nodokļa potenciālu, joprojām pastāv iespējas palielināt budžeta ieņēmumus augsmi atbalstošā veidā, piemēram, palielinot nekustamā īpašuma nodokli mājokļiem.. Līdzīgi ir ar vairākiem ar vidi saistītajiem nodokļiem, kuru likmju celšanu varētu apsvērt, jo tās ir zem citu ES dalībvalstu rādītājiem (1.3. attēls).



1.3. attēls. Kopējie ieņēmumi no vides nodokļiem 2013. gadā, % no IKP<sup>6</sup>.

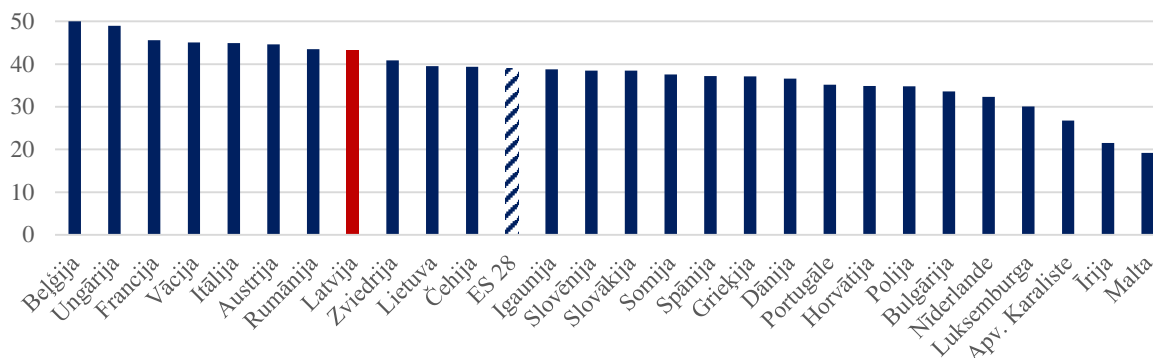
**Padome atbalsta izmaiņas, kuras Valdība ieviesusi, lai palielinātu budžeta ieņēmumus 2016. gadā, taču tās ļauj nodokļu ieņēmumu apmēram no IKP sasniegt tikai nedaudz virs 28% no IKP.** Atskaitot dividendes no valsts kapitālsabiedrībām un ieņēmumus no ēnu ekonomikas ierobežošanas apkarošanas, jaunās iniciatīvas fiskālās telpas palielināšanai 2016. gadā palielinās budžeta ieņēmumus par 184,1 milj. eiro. Ir palielinātas vairāku nodokļu likmes un atcelts plānotais IIN likmes samazinājums, taču sasniegtais rezultāts neļaus sasniegt uzstādītos mērķis. Padome jau iepriekš ir norādījusi<sup>7</sup> uz Valdības nespēju novirzīt nodokļu slogu no ienākumiem uz patēriņu un kapitāla pieaugumu, taču nodokļu likmes ienākumiem no dividendēm un cita kapitāla joprojām ir zemākas par algu nodokļu likmēm.

**Padome ir gandarīta par izmaiņām nodokļu sistēmā, kas vērstas uz ienākumu nevienlīdzības mazināšanu,** t.sk. ienākumu nodokļu regresivitātes mazināšanu, ieviešot tā saukto solidaritātes nodokli, neapliekamā minimuma celšanu, kā arī plānu no 2017. gada ieviest diferencētu neapliekamo minimumu. Vairāku starptautisko organizāciju publikācijās norādīts, ka nevienlīdzība Latvijā ir būtiska problēma. Īpašs uzsvars likts uz augsto nodokļu ķīli cilvēkiem ar zemiem ienākumiem un Latvijas Džinī koeficientu, kas ir augstākais starp ES dalībvalstīm. Turklāt ienākumu nevienlīdzība kopš 2011. gada ir augusi. Sagaidāms, ka ieviešamās izmaiņas nodokļu sistēmā mazinās nodokļu ķīli cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, kas šobrīd Latvijā ir augsts salīdzinājumā ar citām ES valstīm (1.4. attēls).

<sup>6</sup> Avots: Eurostat.

<sup>7</sup> Fiskālās disciplīnas uzraudzības starpziņojums (viedoklis) par Latvijas Stabilitātes programmu 2015.-2018. gadam. Pieejams: [http://fdp.gov.lv/files/uploaded/FDP\\_1\\_01\\_322\\_20150508\\_Starpziņojums\\_un\\_Piel1.pdf](http://fdp.gov.lv/files/uploaded/FDP_1_01_322_20150508_Starpziņojums_un_Piel1.pdf), skatīts 23.09.2015.





#### 1.4. Nodokļu ķīlis zem ienākumu saņēmējiem 2013. gadā, %<sup>8</sup>.

Vienlaikus Padomei ir bažas par minimālās algas pieauguma tempu, kas būtiski pārsniedz produktivitātes izaugsmi.

Valdība ir norādījusi, ka 2016. gadā prioritātes būs aizsardzība, izglītība, veselība un iekšējā drošība, un tika uzskaitītas vairākas politikas izmaiņas, kurām ir nepieciešams papildu finansējums. Šīm aktivitātēm ir paredzēts finansējums no jaunajiem ieņēmumu palielināšanas pasākumiem un izdevumu samazinājumiem – ministriju izdevumu samazinājums 3% apmērā, pasākumu atlikšana, nodokļu palielināšana un ēnu ekonomikas samazināšana.

**Turpmāk finansējuma palielināšanai izglītības sistēmai un veselības aprūpei jābūt saistītām ar strukturālām reformām** ar pozitīvu ilgtermiņa ietekmi uz valsts budžetu un dzīves kvalitāti Latvijā. Latvijai, salīdzinot ar citām ES valstīm, ir vāji sabiedrības veselības rādītāji. Tie, visticamāk, būs ar ilgtermiņa ietekmi uz valsts ekonomisko attīstību (detalizētāks izklāsts atrodams 3. pielikumā).

**Strukturālajām reformām izglītības sistēmā jākoncentrējas uz izglītības pakalpojumu izmaksām, prasmju neatbilstības mazināšanu un izglītības kvalifikāciju profesionālo atbilstības veicināšanu.** Papildu finansējums eksaktajām un inženierzinātnēm atbilst Valdības prioritātēm, taču ir nepieciešami atbilstoši pasākumi, kas radītu studentos interesi par šīm jomām (detalizētāks izklāsts atrodams 2. pielikumā).

#### Rekomendācijas

1. Padome aicina līdz 2015. gada beigām ievērot piesardzīgu fiskālo politiku, paturot prātā iespējamo nepieciešamību veikt korekciju 0,5% no IKP apmērā būtisku noviržu gadījumā.
2. 1/3 nodokļu ieņēmumu pret IKP attiecības sasniegšanai ir jābūt galvenajam mērķiem, strādājot pie nodokļu un politikas un administrēšanas stratēģijas; īpaša uzmanība jāpievērš ēnu ekonomikas mazināšanai, nodokļu iekasēšanas efektivitātei, kā arī nodokļu likmju pārvērtēšanai un atvieglojumi atcelšanai.
3. Apsvērt ienākumu nevienlīdzības mazināšanu, veidojot nodokļu un politikas un administrēšanas stratēģiju; īpašu uzmanību jāpievērš nodokļu sloga palielināšanai ienākumiem no dividendēm, kā arī citiem ienākumiem, kuri netiek atkārtoti investēti.
4. Palielināt budžeta ieņēmumus augsmei draudzīgā veidā, izmantojot īpašuma un vides nodokļu ieņēmumu potenciālu.
5. Likvidēt prasmju nevienlīdzību, uzlabojot izglītības kvalifikāciju profesionālo atbilstību, lai sekmētu Latvijas darbaspēka ilgtermiņa produktivitāti.
6. Uzlabot veselības aprūpes sistēmas efektivitāti un ilgtspēju, optimizējot finansējumu sadali ar mērķi uzlabot sabiedrības kopējos veselības un grozāmās mirstības rādītājus.

<sup>8</sup> Avots: Eurostat.

**Valdības pienākums ir veikt rūpīgu fiskālo risku novērtējumu, uz kura balstoties tiek rakstīta Fiskālo risku deklarācija. Deklarācija tiek pievienota VTBI projektam, kad tas tiek sūtīts uz Saeimu. Atbilstoši risku novērtējumam jābūt aprēķinātai un veidotai FNR, kuras mērķis ir mazināt fiskālo ietekmi ārkārtas situācijā, ja risku realizācija noved pie būtiskas fiskālo rādītāju novirzes no prognozēm, kas ir ietvertas VTBI.**

Padome ir izvērtējusi FRD, kuru 2015. gada 25. augustā apstiprināja Ministru kabinetā.

**FDL nosaka, ka riski ir pēc iespējas kvantificējami un fiskālā nodrošinājuma rezerve jāveido, lai varētu kompensēt fiskālo risku ietekmi un vispārējās valdības fiskālo bilanci** gadījumā, ja ieņēmumi ir mazāki, nekā gaidīts, vai izdevumi ir lielāki, nekā plānots. FDL paredz, ka fiskālā nodrošinājuma rezerve jāveido 0,1% apmērā 2016. gadam un ne mazāk kā 0,1% apmērā turpmākajiem gadiem. Ministru kabineta lēmums neveidot FNR 2016. gadam ir pretrunā ar FDL Pārejas noteikumu 3. punkta prasībām.

**Padome, pieņemot Ministru kabineta lēmumu atlikt FNR veidošanu līdz 2017. gadam, norāda uz paaugstinātiem riskiem, kas būtiski sarežģīs fiskālo mērķu sasniegšanu.** Padome uzskata, ka lēmums, neveidot fiskālā nodrošinājuma rezervi, rada nepatīkamu precedentu. Vairāki riska avoti var izraisīt novirzes no vispārējās valdības bilances mērķiem, un FNR ļauj mazināt neparedzētu izmaiņu ietekmi un ierobežo deficīta palielināšanos virs noteiktā mērķa. Negaidītas makroekonomiskās situācijas izmaiņas un fiskālo prognožu neprecizitātes var būtiski ietekmēt valdības fiskālo bilanci, taču iepriekšējos gados ar lielu ietekmi ir bijis arī Valdības atbalsts banku sektoram un aizdevumu galvojumi.

**FRD kvantitatīva novērtēti tikai daži riski.**

2016. gadā tie ir:

- galvoto aizņēmumu neatmaksātā atlikuma riska novērtējums – 3 144 milj. eiro;
- valsts aizdevumu atgūšanas risks – 1 018 milj. eiro.

**Vairāki riski tiek uzskatīti par simetriskiem, jo novirzes ar vienādu varbūtību var būt gan bilances palielinājuma, gan samazinājuma virzienā:**

- riski, kas saistīti ar labklājības nozari;
- riski, kas saistīti ar ES finansējumu un citiem ārvalstu finanšu instrumentiem

**Fiskālā ietekme nav norādīta riskiem, kuru iestāšanās varbūtība tiek vērtēta kā nenozīmīga:**

- valsts galvojumi studiju un studējošo kreditēšanai;
- kapitāls uz pieprasījumu.

**Vairāki fiskālie riski nav kvantitatīvi novērtēti, un to fiskālā ietekme nav noteikta:**

- tiešās un netiešās saistības publiskās un privātās partnerības un koncesijas līgumos;
- valsts kapitālsabiedrības;
- starptautisko tiesu un Satversmes tiesas spriedumu izpilde.

Padome novērtēja fiskālos riskus, pieņemot, ka FNR 2016. gadam netiek iekļauta VTBI, taču ir būtiski, lai tā tiktu veidota 2017. un 2018. gadam. Padome vērš uzmanību uz vairākām FRD iezīmēm.

Pirmkārt, **Padome vērš uzmanību uz to, ka vairāki fiskālie riski joprojām nav kvantitatīvi novērtēti, taču pozitīvi vērtējams, ka risku novērtēšanā iesaistīto institūciju skaits ir palielinājies.** Iestādes ir jāveicina izstrādāt pasākumus gadījumiem, ja risks realizējas un rada negatīvi fiskālo ietekmi.

Otrkārt, šobrīd FRD ietver ļoti vispārīgu risku novērtēšanas metodoloģijas izklāstu. Turpmāk būtu ieteicams, ka FRD tiek iekļauta detalizēta pārskatu par risku novērtēšanas procedūrām – it īpaši saistība ar konkrētu varbūtību piešķiršanu un pieņēmumiem, uz kuriem balstās šie lēmumi. Labāka fiskālo risku apzināšanas un kvantitatīvais novērtējums ļautu pilnveidot pasākumus, lai šo risku iestāšanos novērstu.

Treškārt, **Padome ir satraukta par to, ka ar labklājības nozari saistītie riski pēdējos gados nav bijuši atbilstoši novērtēti.** Pensiju un sociālās apdrošināšanas pabalstu izdevumu aprēķini regulāri pārsniedz VBL un VTBIL ietvertās summas, un gada laikā veiktās aprēķinu izmaiņas atspoguļo pensiju un pabalstu vidējo summu un saņēmēju skaitu. Ņemot vērā, ka speciālais budžets rada būtisku riskus fiskālo mērķu sasniegšanai, Padome veica pētījumu par fiskālajiem riskiem, kas saistīti ar labklājības nozari un iepriekšējā Uzraudzības ziņojumā puda bažas par to, kā šie riski ir novērtēti. Padomes pētījumi rāda, izdevumi konsekventi ir pārsnieguši budžetā piešķirtos līdzekļus – vidēji par 2% pēdējos 7 gados (1.3. tabula).

Labklājības Ministrija ir izmainījusi savas budžeta prognozes 2015.-2018. gadam, vidēji gadā tās palielinot par aptuveni 50 milj. eiro. Padome atzinīgi vērtē jaunās izdevumu prognozes, taču vērš uzmanību, ka ir rūpīgi jāseko, vai tās ir balstītas uz reālistiskiem pieņēmumiem. Turpmākie lēmumi palielināt sociālo atbalstu nevar paļauties uz pozitīvu speciālā budžeta bilanci kā finansējuma avotu.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<b>Nodarbinātības soc.pabalsti</b>	123%	190%	68%	50%	85%	111%	120%
<b>Invaliditātes, maternitātes un slimības soc.pabalsti</b>	119%	94%	98%	90%	93%	105%	106%
<b>Darba negadījumu soc.pabalsti</b>	116%	110%	117%	122%	102%	105%	108%
<b>Valsts pensijas</b>	103%	89%	121%	101%	102%	103%	101%
<b>Kopā (vid.svērtais rādītājs)</b>	<b>107,30%</b>	<b>94,78%</b>	<b>111,08%</b>	<b>96,05%</b>	<b>99,99%</b>	<b>103,30%</b>	<b>102,32%</b>

**Vidēji 2008-2014 102,12%**

**Vidēji 2012-2014 101,87%**

*1.3. tabula. Speciālā budžeta izdevumi, % no plānotā ikgadējos budžeta likumos.*

Padome uzskata, ka **apgalvojums, ka šie riski ir simetriski, ir problemātisks.** Šeit jāņem vērā, ka iepriekšējos trīs gadus izdevumu prognozes bija zem faktiskajiem izdevumiem, tāpēc simetriskās varbūtības pieņēmums nav pārliecinošs bez papildu informācijas.

Ceturtkārt, **ir jāizveido konkrētas stratēģijas un pasākumi, lai nodrošinātos pret fiskālo risku negatīvu ietekmi uz vispārējās valdības fiskālo bilanci.** Padome mudina Valdību ieviest šādus pasākumus ar mērķi nākotnē samazināt fiskālā nodrošinājuma rezervi.

Padome iesaka 2017. un 2018. gadā veidot fiskālā nodrošinājuma rezervi vismaz 0,1% apmērā, kā norādīts FDL. FNR apjoms ir jāpalielina, ja uz šādu vajadzību norādā risku izvērtējums.

### Rekomendācijas

1. Pieņemt zināšanai Valdības apstiprināto FRD, uzsverot fiskālā nodrošinājuma rezerves nepieciešamību un vajadzību apzināt visus fiskālo risku avotus.
2. Fiskālā nodrošinājuma rezervē iekļaut riskus, kas saistīti ar finanšu sektoru, jo tie pagātnē ir bijuši ar būtisku ietekmi. FRD būtu jāiekļauj arī riski, kas saistīti ar kapitāla pieprasījumu no Eiropas stabilitātes mehānisma, un to ietekme ir rūpīgi jāizvērtē.
3. Uzlabot riska novērtējuma kvalitāti, ievācot informāciju par visa veida fiskālajiem riskiem un, ja iespējams, novērtēt tos kvantitatīvi, lai būtu pieejama drošticama prognoze par to iespējamo fiskālo ietekmi.
4. FRD iekļaut detalizētāku konkrētu risku novērtēšanas aprakstu, lai neatkarīgas iestādes varētu labāk izvērtēt riskiem piešķirtās varbūtības.
5. Nodrošināt informācijas ievākšanu un apmaiņu, lai uzlabotu risku vadību un pilnveidotu procedūras, ar kurām savlaicīgi varētu novērst pēkšņu ietekmi uz fiskālo bilanci.

## 2. MAKROEKONOMIKAS APSKATS UN IZLAIŽU STARPĪBAS

Latvijas ekonomika 2015. gadā ir augusi lēnāk, nekā prognozēts (FM ir pazeminājusi reālā IKP pieauguma prognozi 2015. gadam no 2,8% VTBI 2015./17. uz 2,1% VTBI 2016./18.). Arī inflācija nav sasniegusi prognozēto līmeni (FM prognoze pazeminājusies no 2,1% VTBI 2015./17. uz 0,8% patlaban). Tas ir veicinājis vispārējās valdības budžeta bilances pasliktināšanos: FM 2015. gadam prognozē lielāku deficītu, nekā ir uzstādīts 2015. gada BL ietvaros (skaidrojums par lielāka nekā plānots deficīta sekām – 4. pielikumā).

	2015	2016	2017	2018
<b>Reālā IKP izaugsme</b>				
FM	2,1	3,0	3,6	3,6
LB	2,3	2,7	-	-
EK	2,3	3,6	-	-
SVF	2,3	3,4	3,7	3,9
<b>Nominālā IKP izaugsme</b>				
FM	3,2	5,2	6,2	6,2
LB	-	-	-	-
EK	4,6	6,3	-	-
SVF	4,2	5,0	6,0	6,2
<b>Inflācija</b>				
FM	0,8	2,0	2,5	2,5
LB	0,4	1,3	-	-
EK	0,7	2,5	-	-
SVF	0,5	1,7	2,3	2,2
<b>Izlaižu starpība</b>				
FM	-0,2	-0,4	-0,1	0,0
LB	-	-	-	-
EK	1,4	1,6	-	-
SVF	-	-	-	-

2.1. tabula. Dažādu institūciju galveno makroekonomisko rādītāju prognozes, %.

stabilizēties citos eksporta tirgos, atkarības samazinājums no Krievijas kā viena no lielākajiem eksporta tirgiem ilgtermiņā varētu izrādīties Latvijai izdevīgs, tā kā jaunie eksporta tirgi potenciāli varētu būt drošāki. Padome rosina FM izstrādāt izvērstāku makroekonomiskā scenārija jutīguma analīzi, lai novērtētu iespējamo nelabvēlīgo notikumu iespējamo ietekmi uz Latvijas ekonomiskās attīstības rādītājiem.

Padome norāda uz **virtni kavējošu faktoru Latvijas potenciālajai izaugsmei:**

- Pirmkārt, tendences demogrāfiskajā situācijā, kur problemātisks ir gan negatīvs dabiskais pieaugums, gan negatīvs migrācijas saldo (atbilstoši Eurostat prognozēm, Latvijas iedzīvotāju skaits līdz 2030. gadam kritīsies līdz 1,6 miljoniem, bet līdz 2080. gadam – līdz 1,3 miljoniem), samazina ekonomikā pieejamo darbaspēku;
- Otrkārt, neaktīvais investīciju sektors, kā arī īpaši zemais pētniecības un attīstības izmaksu līmenis salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem samazina IKP izaugsmes potenciālu (atbilstoši Eurostat datiem, 2013. gadā Latvijā pētniecības un attīstības izmaksas veidoja 0,6% no IKP, kamēr vidēji ES – 2,0% no IKP);
- Treškārt, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju prasmju un spēju neatbilstība darba tirgus prasībām<sup>9</sup> ierobežo kopējās faktoru produktivitātes augsmi, un tādējādi arī potenciālā IKP augsmi. Līdz ar to IKP izaugsmes prognoze virs 3-3,5% vidējā un ilgā termiņā ir apšaubāma;

Padome neiebilst FM makroekonomisko prognožu (2.1. tabula), kas fiksētas VTBI 2016./18., izmantošanai par pamatu 2016. gada VB un VTBI 2016./18. izstrādei. Vienlaikus **Padome uzskata, ka nesenie notikumi globālajā ekonomikā norāda uz reālistisku zemāka nominālā IKP, nekā prognozē FM, risku prognožu periodā (2016.- 2018. gados), kas var novest pie zemākiem nekā plānots nodokļu ieņēmumiem.**

Nozīmīgākie riski Latvijas makroekonomiskajai attīstībai VTBI 2016./18. periodā ir saistīti ar nelabvēlīgām tendencēm globālās ekonomikas attīstībā. Padome uzskata, ka Latvija izjutīs globālās ekonomikas notikumus (Grieķijas iespējamā maksātnespēja, izaugsmes palēnināšanās Ķīnā un Brazīlijā) caur globālā pieprasījuma samazinājumu, un tādējādi pieprasījuma samazinājumu Latvijas eksporta tirgos. Joprojām aktuālākie ir riski, kas saistīti ar ģeopolitisko situāciju un eksportu uz Krieviju. Tomēr, Latvijas eksportam uzsākot veiksmīgi

<sup>9</sup> Diskusija par vakanču un prasmju neatbilstību Latvijā (Diskusijas materiāls "Dabiskā un cikliskā bezdarba Latvijā novērtējums ar Beveridža līknes modeli", pieejams:

[https://www.makroekonomika.lv/sites/default/files/dm\\_2\\_krasnopjorovs\\_2015\\_lv.pdf](https://www.makroekonomika.lv/sites/default/files/dm_2_krasnopjorovs_2015_lv.pdf), skatīts: 24.08.2015.).

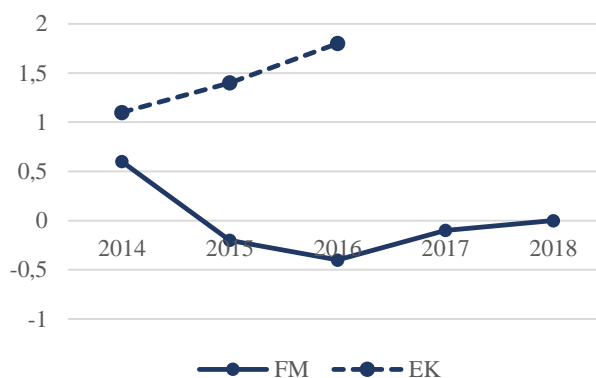
- Ceturtkārt, saglabājoties pašreizējai ekonomikas struktūrai, Latvijas konverģences izredzes uz ES vidējo līmeni paliek ierobežotas<sup>10</sup>.

Padome uzskata, ka inflācijas rādītājam pastāv risks nesasniegt FM prognozēto līmeni 2015. un 2016. gados. Galvenais iemesls bažām ir naftas cenu dinamika: vidējais 2015. gada naftas cenu līmenis visticamāk būs zemāks par FM prognozētajiem 59,4 ASV dolāriem par barelu<sup>11</sup>.

Bez tam Padome uzsver, ka turpmāka minimālās algas paaugstināšana var apdraudēt pašreizējo bezdarbnieku iesaisti formālajā ekonomikā, īpaši reģionos ārpus Rīgas. Līdzšinējo minimālās algas paaugstinājumu ietekme nav tikusi analizēta vai publiski apspriesta valdībā.

## Izlaižu starpības

Viedokļi par Latvijas ekonomikas izlaižu starpībām atšķiras starp dažādām institūcijām (2.1. attēls). Ja FM uzskata, ka Latvijas ekonomika šobrīd ir pamatā sabalansēta ar nelielu negatīvu izlaižu starpību diapazonā no -0,5% līdz 0% no IKP, tad EK aprēķini rāda, ka tā ir pozitīva ap 1,5% no IKP. Padome nepiekrīt EK viedoklim, ka Latvijas ekonomika šobrīd atrodas pārkaršanas stadijā – tas ir maz iespējams, ņemot vērā relatīvi lēno reālās izaugsmes tempu, kā arī zemo inflāciju. Līdzīgi kā 2015. gada maijā publicētajā Padomes starpziņojumā, **Padome uzskata, ka Latvijas ekonomika šobrīd attīstās līdzvērtīgi tās potenciālam, izlaižu starpībai būtiski neatšķiroties no nulles.**



2.1. attēls. FM un EK Latvijas izlaižu starpību novērtējums, % no IKP.

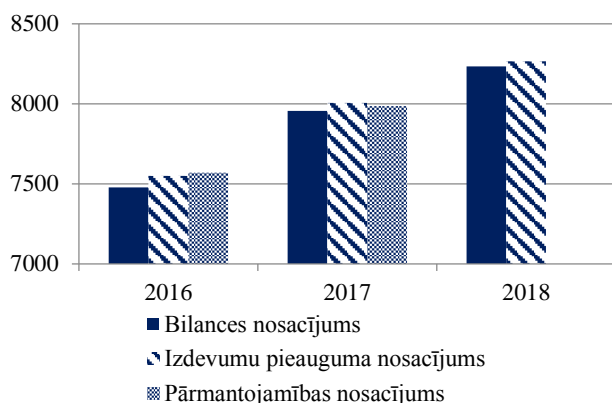
## Rekomendācijas

1. Padome kopumā atbalsta VTBI fiksētās FM makroekonomikas prognozes kā pamatu 2016. gada valsts budžeta izstrādei un VTBI 2016./18. gadiem izstrādei. Vienlaikus Padome rosina FM:
  - a) izstrādāt izvērstāku jutīguma analīzi makroekonomikas scenārijam;
  - b) balstoties uz jutīguma analīzes rezultātiem, izstrādāt rezerves plānu gadījumam, ja budžeta ieņēmumi nesasniedz plānotos apjomus.
2. Lai veicinātu attīstību vidējā un ilgā termiņā, nepieciešams īstenot potenciālo izaugsmi atbalstošas strukturālās reformas, īpašu uzmanību pievēršot problēmjautājumiem par darbaspēka samazinājumu, neaktīvo investīciju sektoru un ekonomiski aktīvo iedzīvotāju prasmju un spēju neatbilstību darba tirgus prasībām.

<sup>10</sup> Arī Latvijas Banka norāda uz šo problēmjautājumu (ekspertu sarunas "Vai Latvijas tautsaimniecība ir sasniegusi griestus?" Prezentācijas pieejamas: <https://www.makroekonomika.lv/ekspertu-sarunu-video-vai-latvijas-tautsaimnieciba-ir-sasniesusi-griestus>), skatīts 14.09.2015.

<sup>11</sup> ASV Enerģijas informācijas administrācija prognozē Brent jēlnaftas vidējās cenas 2015. un 2016. gadiem 54,07 un 58,57 ASV dolārus par barelu attiecīgi, iepretim FM prognozēm 59,5 un 66,0 ASV dolārus par barelu attiecīgi. Prognozes pieejamas: <http://www.eia.gov/forecasts/steo/>, skatīts 14.09.2015.

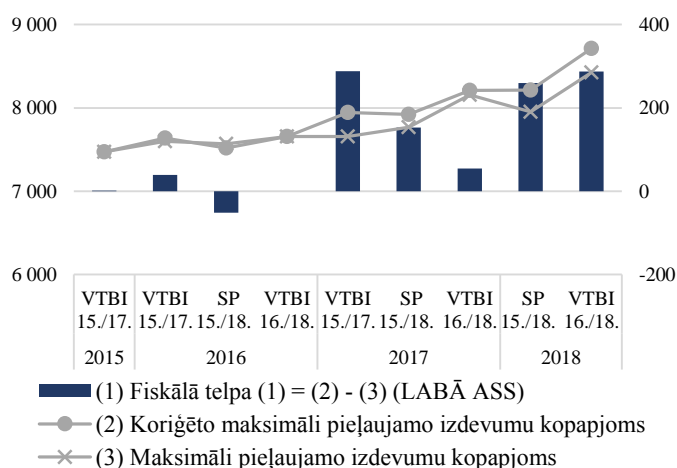
### 3. SKAITLISKO FISKĀLO NOSACĪJUMU IZPILDES NOVĒRTĒJUMS



3.1. attēls. Koriģēto maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms, milj. eiro.

	2015	2016	2017	2018
<b>(1) Fiskālā telpa pozitīva (+) / konsolidācija (-) (1) = (2)-(3)</b>				
VTBIL 2015./17.	1,0	39,3	288,2	
SP 2015./18.		-51,3	152,9	259,6
VTBIL 2016./18.		<b>0,0</b>	<b>54,4</b>	<b>287,4</b>
<b>(2) Koriģēto maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms</b>				
VTBIL 2015./17.	7472,4	7636,9	7944,0	
SP 2015./18.		7517,4	7920,4	8212,9
VTBIL 2016./18.		<b>7654,5</b>	<b>8209,4</b>	<b>8711,9</b>
<b>(3) Maksimāli pieļaujamo izdevumu kopapjoms</b>				
VTBIL 2015./17.	7471,3	7597,6	7655,8	
SP 2015./18.		7568,7	7767,5	7953,3
VTBIL 2016./18.		<b>7654,5</b>	<b>8155,0</b>	<b>8424,5</b>

3.1. tabula. Fiskālā telpa, milj. eiro (VTBIL 2016./18. projekta dati) (detalizēti dati 6. pielikuma P5. tabulā).



3.2. attēls. Fiskālā telpa, milj. eiro.

VB un VTBI sagatavošanas procesā Padome veic FDL noteikto skaitlisko fiskālo nosacījumu piemērošanas pareizības pārbaudi. Padome ir pārbaudījusi FM aprēķinus un piekrīt aprēķinu metodei, kā arī aprēķinos ietvertajiem pieņēmumiem<sup>12</sup>. No trim pielietotajām fiskālo nosacījumu aprēķina metodēm – bilances, izdevumu pieauguma un pārmantojamības nosacījuma metodei – **2016., 2017. un 2018. gadam zemāko izdevumu griestu apjomu nodrošina bilances nosacījuma metode. Līdz ar to bilances nosacījums ir pamats maksimālo izdevumu griestu VTBI 2016./18. vērtībām** (3.1. attēls). Detalizēti aprēķini ietverti 5. pielikumā un datu tabulas 6. pielikumā.

Valdība pārskatīja VB 2016. gadam un apstiprināja VTBIL 2015./17. precizētos budžeta bāzes izdevumos. Neskatoties uz 2016. gada VB pieejamo resursu apjoma pieaugumu un izdevumu griestu apjoma pieaugumu salīdzinājumā ar 2015. gadu, makroekonomikas un fiskālās politikas prognozes liecina par jaunieviesto izdevumu pārsniegumu pār plānoto izdevumu griestiem. Tas radīja nepieciešamību pēc konsolidācijas 96,8 milj. eiro apmērā jeb 0,4% no IKP, t.sk. VTBI 2016./18. sākotnēji ietvēra FNR 0,1% no IKP arī 2016. gadam. Resursu piešķiršana FNR tika atcelta turpmākajā VB un VTBI apstiprināšanas procesā Ministru Kabinētā.

Padome, saņemot atjaunos datos (3.1. tabula un 3.2. attēls) par VTBI 2016./18. gadam, konstatēja, ka, neskatoties uz jauniem ieņēmumu pasākumiem, līdzīgi kā iepriekšējos gados – pirmajam VTBI gadam fiskālā telpa ir pilnībā sadalīta.

Vienlaikus Padome uzskata, ka resursi FNR jāparedz jau izdevumu griestu

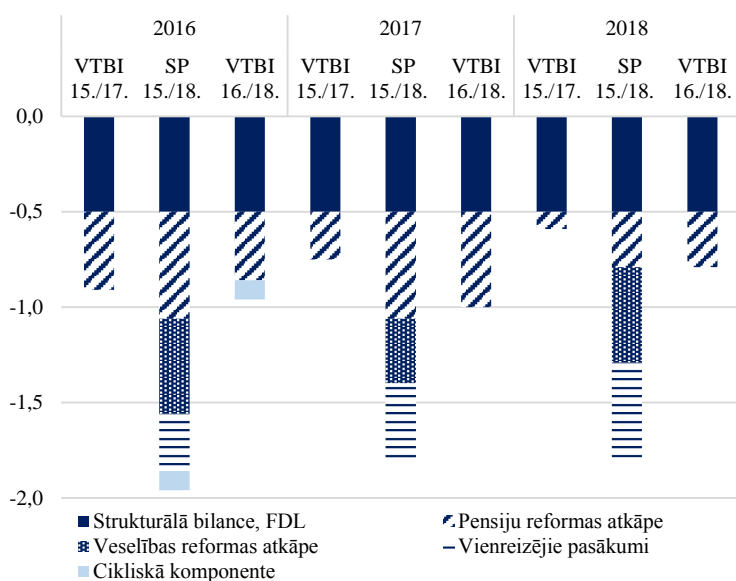
<sup>12</sup> Ziņojuma skaitlisko fiskālo nosacījumu aprēķini veikti balstoties uz FM 2015. gada 3. augusta sniegtajiem datiem, kas tālākajā darbā pie gatavojot un pārskatot VB 2016. gadam un VTBI 2016./18. gadiem varētu mainīties. 2015. gada 3. augusta datus bija ietverta arī 2016. gada VB. Atjaunotie dati saņemti 25. septembrī.

noteikšanas procesā. Valdības lēmums atlikt resursu piešķiršanu FNR 2016. gadam un fiskālās telpas izsmelšana palielina risku nesasnīgt budžeta bilances mērķi. Fiskālo risku novērtējums un Padomes aprēķins par nepieciešamās FNR apmēru ir ietverts ziņojuma *Fiskālās politikas izaicinājumu* nodaļā.

FDL 11. pants nosaka korekcijas mehānismu vispārējās valdības budžeta strukturālajai bilancei 0,5% apmērā, ja uzkrāto noviržu summa no noteiktā mērķa pārsniedz 0,5%.

	2015	2016	2017	2018
<b>Vispārējās valdības budžeta deficīts (-) / pārpalikums (+)</b>				
VTBIL 2015./17.	-1,0	-0,9	-0,7	
SP 2015./18.	-1,5	-1,6	-1,3	-1,7
VTBIL 2016./18.	-1,4 <sup>13</sup>	-1,0	-1,0	-0,8
<b>Valsts pamatbudžeta deficīts (-) / pārpalikums (+)</b>				
VTBIL 2015./17. <sup>14</sup>	-1,5	-1,6	-1,3	
SP 2015./18.	-1,6	-2,0	-1,7	-0,2
VTBIL 2016./18. <sup>15</sup>	-1,6	-1,3	-0,7	1,1
<b>Vispārējās valdības parāds</b>				
VTBIL 2015./17.	35	37	34	
SP 2015./18.	37	40	37,3	34,1
VTBIL 2016./18.	Dati nav pieejami.			

3.2. tabula. Vispārējās valdības budžeta un valsts pamatbudžeta nominālās bilances, kā arī vispārējās valdības parāds, % no IKP (VTBIL 2016./18. projekta dati).



3.3. attēls. Vispārējās valdības budžeta bilance sadalījumā pa komponentēm atbilstoši FDL metodoloģijai, % no IKP.

no bāzes izdevumiem.

<sup>13</sup> Atbilstoši 2015. gada 25. septembrī FM sniegtajai informācijai.

<sup>14</sup> Naudas plūsma

<sup>15</sup> Naudas plūsma

<sup>16</sup> Padomes ieteikums par Latvijas 2015. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2015. gada stabilitātes programmu Eiropas Komisijas ieteikumi. Pieejams:

[http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015\\_latvia\\_lv.pdf](http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015_latvia_lv.pdf), skatīts: 08.09.2015. EK noraidīja FM veselības reformu dēļ pārsniegtā deficīta sliekšņa līmeņa.

Padome pauž bažas, ka pastāv būtisks risks nesasnīgt noteikto strukturālās bilances mērķi 2015. gadam. 2015. gada rudenī strukturālā budžeta deficīta prognozes pārsniedz VTBIL 2015./17. noteikto mērķi par -0,4% no IKP (3.2. tabula), tomēr galīgais 2015. gada vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances novērtējums būs pieejams tikai 2016. gada decembrī. Padome atgādina, ka **novirzes vispārējās valdības budžetā par 0,5% no IKP var izsaukt FDL 11. pantā noteiktā korekcijas mehānisma iedarbināšanu**. Šāds mehānisms ierobežo valdības tēriņus, kavējot vispārējās valdības parāda pieaugumu.

Padome atzinīgi novērtē Valdības lēmumu VTBIL 2016./18. nepalielināt budžeta deficīta mērķi, kā tas tika plānots SP 2015./18.

Vispārējās valdības nominālās bilances uzlabošanās VTBIL 2016./18. projektā salīdzinot ar SP 2015./18. galvenokārt nosaka divi iemesli, kas paredz būtisku deficīta samazinājumu (3.3. attēls) – (1) atsacīšanās no resursu piešķiršanas veselības reformai<sup>16</sup>; (2) aizsardzības izdevumu paātrinātais plāns vairs netiek uzskatīts par vienreizēju budžeta pasākumu, bet tiek plānots kā daļa

## **Rekomendācijas**

1. Padome rekomendē FNR nepieciešamo finanšu resursu piešķiršanu uzskatīt par pasākumu, kas ir saistīts ar skaitlisko fiskālo nosacījumu mērķu noteikšanu un kas ir ietverts maksimālo izdevumu griestu aprēķinā sākot ar 2017. gadu.
2. FM vajadzētu izstrādāt strukturālās bilances retrospektīvās novērtēšanas un korekcijas mehānisma procedūras sadarbībā ar Padomi.